

Aktuálne problémy v profesionálnych rodinách a ich úloha v sociálnom systéme v Bratislavskom kraji

Current problems in professional families and their role in the social system in the Bratislava region

Martina Maxian

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety Bratislava. Ústav Dr. Pavla Blahu Skalica. Katedra sociálnej práce Jána Havlíka

Recenzent/Review: prof. PhDr. Michal Oláh, PhD.

Submitted/Odoslané: 03. 10. 2021

Accepted/Prijaté: 18. 09. 2021

Abstrakt:

MAXIAN, Martina: Aktuálne problémy v profesionálnych rodinách a ich úloha v sociálnom systéme v Bratislavskom kraji. [Bakalárska práca]/ Martina Maxian – Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety Bratislava. Inštitút MUDr. Pavla Blahu v Skalici. – Školiteľ: prof. PhDr. Michal Oláh, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Bakalár. – Skalica: Katedra sociálnej práce, 2021. 53 s.

Cieľom predkladanej bakalárskej práce je definovať profesionálne rodičovstvo, poukázať na jeho výhody a problémy v súčasnosti a overiť pohľad profesionálnych rodičov na výhody a limity profesionálneho rodičovstva. V teoretickej časti práca popisuje profesionálnu rodinu

a jej význam. Zameriava sa na prijatie a adaptáciu dieťaťa v profesionálnej rodine, na prípravu profesionálnych rodičov a na prínosy a výhody profesionálnej rodiny. Definuje tiež aktuálne problémy profesionálnych rodín, predovšetkým nevýhody a limity profesionálnej rodiny, popisuje výchovu dieťaťa v profesionálnej rodine a podporu profesionálnych rodín. V závere práce je popísaná vzťahová väzba a problém pripútania a odpútania sa dieťaťa. Cieľom výskumu je zistiť názory a skúsenosti profesionálnych rodičov s problémami profesionálneho rodičovstva a so sociálnym systémom ako oporou a pomocou pre profesionálnych rodičov. Výskumná vzorka je tvorená profesionálnymi rodičmi a hlavnou výskumnou metódou je vlastný dotazník.

Z výsledkov výskumu vyplýva, že profesionálni rodičia vidia najväčšiu výhodu profesionálneho rodičovstva v tom, že dieťa sa učí vyrastať v rodine, naopak za najväčšiu nevýhodu považujú nedostatočné financovanie potrieb dieťaťa. Podľa profesionálnych rodičov je systém uvedenej starostlivosti o deti efektívny a respondenti pociťujú oporu v sociálnom systéme, ktorý považujú za stabilný.

Kľúčové slová: Dieťa. Profesionálna rodina. Problémy. Sociálny systém. Výchova.

Abstract:

MAXIAN, Martina: Current problems in professional families and their role in the social system in the Bratislava region. [Bachelor thesis] / Martina Maxian - University of Health and Social Work St. Elizabeth Bratislava. Institute of MUDr. Pavel Blaha in Skalica. - Supervisor: prof. PhDr. Michal Oláh, PhD. Degree of professional qualification: Bachelor. - Skalica: College of social work, 2021. 53 p.

The aim of the presented bachelor thesis is to define professional parenting, to point out its advantages and problems at present and to verify the view of professional parents on the benefits and limits of professional parenting. In the theoretical part, the work describes the professional family and its importance. It

focuses on the adoption and adaptation of a child in a professional family, on the preparation of professional parents and on the benefits and advantages of a professional family. It also defines the current problems of professional families, especially the disadvantages and limits of a professional family, describes the upbringing of a child in a professional family and the support of professional families. At the end of the work is described the relationship and the problem of attachment and detachment of the child. The aim of the survey is to find out the opinions and experiences of professional parents with the problems of professional parenting and with the social system as a support and help for professional parents. The survey sample is made up of professional parents and the main survey method is the questionnaire itself. The results of the survey show that professional parents see the greatest advantage of professional parenthood in that the child learns to grow up in a family, while the biggest disadvantage is the lack of funding for the child's needs. According to professional parents, the system of mentioned childcare is effective and the respondents feel supported in the social system, which they consider stable.

Keywords: Baby. Professional family. Problems. Social system. Education.'

VÝSKUM

V tretej časti práce sa venujeme výskumu, v ktorom sme sa zamerali na oblasť profesionálneho rodičovstva. V kapitole prezentujeme ciele a hypotézy výskumu, definujeme výskumnú vzorku, manažment výskumu a metódy, ktoré boli vo výskume použité. Zobrazujeme tiež výsledky výskumu, diskusiu a z výsledkov vyodené odporúčania pre prax.

CIELE A HYPOTÉZY VÝSKUMU

Dôležitým prvkom výskumu je vždy cieľ, ktorým sa bude uberať a predpoklady výsledkov. Pre potreby výskumu sme spracovali hlavný cieľ, z ktorého sme následne odvodili štyri čiastkové ciele výskumu. Následne sme k jednotlivým cieľom formulovali hypotézy ako predpoklady výsledkov výskumu, pričom ku každému čiastkovému cieľu sme naformulovali jednu hypotézu.

Hlavný cieľ výskumu

Zistiť názory a skúsenosti profesionálnych rodičov s problémami profesionálneho rodičovstva a so sociálnym systémom ako oporou a pomocou pre profesionálnych rodičov.

Čiastkové ciele výskumu

1. Zistiť názor profesionálnych rodičov na výhody profesionálneho rodičovstva.
2. Zistiť názor profesionálnych rodičov na nevýhody profesionálneho rodičovstva.
3. Zistiť názor profesionálnych rodičov na efektivitu profesionálneho rodičovstva pre dieťa.
4. Zistiť skúsenosť profesionálnych rodičov s podporou sociálneho systému štátu.

Hypotézy

1. Predpokladáme, že respondenti budú najčastejšie udávať, že výhodou profesionálneho rodičovstva je život dieťaťa v rodine než v detskom domove.
2. Predpokladáme, že respondenti budú najčastejšie udávať, že nevýhodou profesionálneho rodičovstva je nedostatočné financovanie potrieb dieťaťa.
3. Predpokladáme, že respondenti budú najčastejšie udávať, že je podľa ich názoru profesionálne rodičovstvo pre dieťa efektívnejšie než pobyt v detskom domove.
4. Predpokladáme, že respondenti budú najčastejšie udávať, že sociálny

system je pre nich dostatočnou oporou.

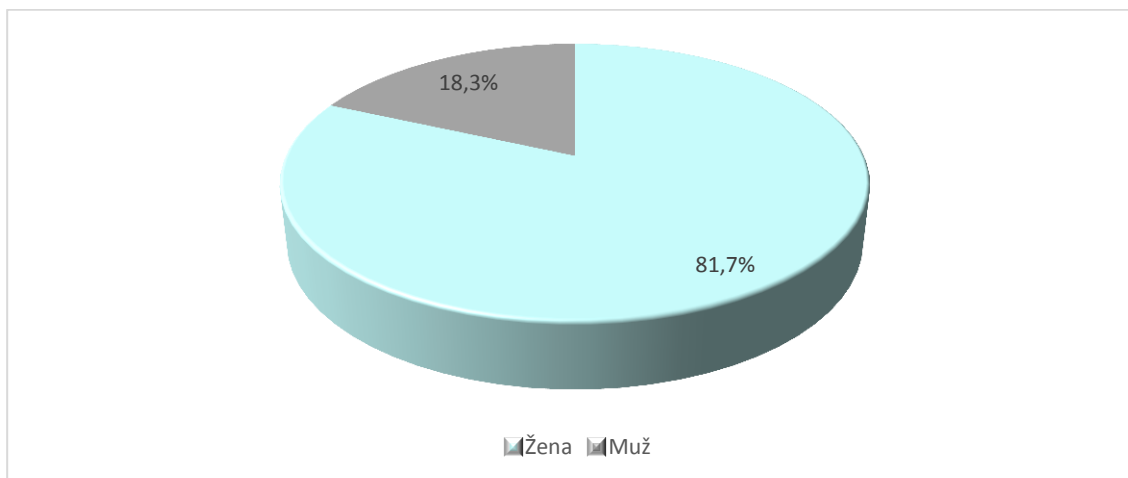
VÝSKUMNÁ VZORKA

Výskumná vzorka bola tvorená profesionálnymi rodičmi, ktorí aktívne vykonávajú svoje povolanie v centrách pre deti a rodiny na Slovensku. Celkovo sme oslovili niekoľko centier pre deti a rodiny, respondentov sme vyhľadávali aj prostredníctvom internetu, na sociálnych sieťach. Výskumu sa zúčastnilo 71 respondentov – profesionálnych rodičov. Vzorku tvorilo 58 žien a 13 mužov vo veku

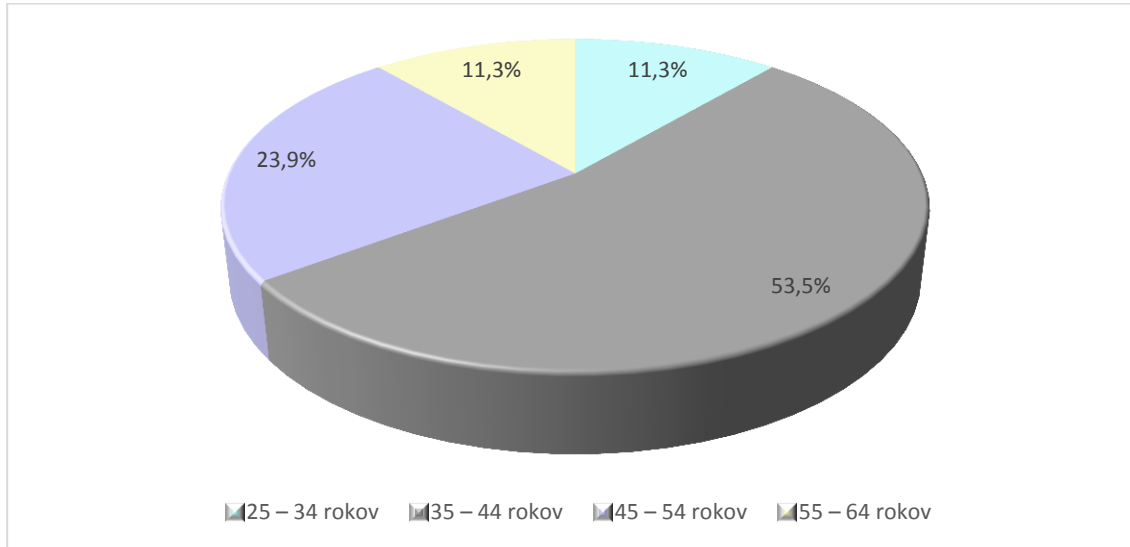
od 25 – 64 rokov s rôznou dĺžkou praxe v oblasti profesionálneho rodičovstva. Informácie o výskumnej vzorke sme spracovali graficky pre lepšiu prehľadnosť a podrobnejšie informácie. Údaje v grafoch uvádzame v percentuálnych hodnotách.

Vzhľadom na pohlavie tvorilo výskumnú vzorku viac žien. Vzhľadom na to, že profesionálne rodičovstvo je realizované zamestnancami centier pre deti a rodiny a pozícia vychovávateľiek v týchto inštitúciách je v prevahe obsadzovaná ženami, je to pochopiteľné. Vzorku tak tvorilo 81,7 % žien a 18,3 % mužov.

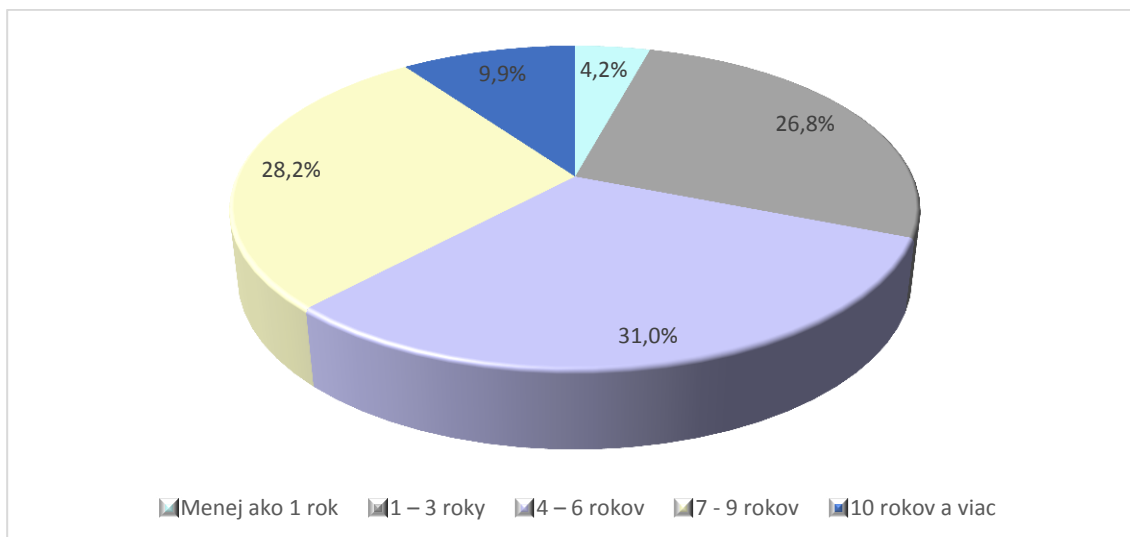
Graf 1 Rozdelenie výskumnej vzorky podľa pohlavia

Vzhľadom na vek tvorilo výskumnú vzorku najviac respondentov vo veku 35 – 44 rokov, a to 53,5 % respondentov. Vo veku 25 – 34 rokov bolo 11,3 % respondentov a vo veku 55 – 64 rokov tvorilo vzorku 11,3 % respondentov. 23,9 % respondentov uviedlo, že majú 45 – 54 rokov.

Graf 2 Rozdelenie výskumnej vzorky podľa veku

Vzhľadom na dĺžku praxe tvorilo výskumnú vzorku najviac respondentov s dĺžkou praxe 4 – 6 rokov, a to 31 % respondentov. Najmenej respondentov, 4,2 %, uvádzalo dĺžku praxe menej ako 1 rok. 26,8 % respondentov uviedlo, že v danej oblasti pracujú 1 – 3 roky a 28,2 % respondentov uviedlo dĺžku praxe 7 – 9 rokov. Najdlhšiu prax, a to 10 rokov a viac uviedlo 9,9 % respondentov.

Graf 3 Rozdelenie výskumnej vzorky podľa dĺžky praxe

MANAŽMENT VÝSKUMU

Výskum sme realizovali pomocou konkrétnych krokov, ktoré sú pri efektívnej realizácii výskumu nevyhnutné. Všetky tieto kroky za sebou nasledovali v určitej časovej následnosti, ktorú môžeme definovať nasledovne:

- tvorba výskumných cieľov – máj 2021,
- výber výskumných metód – máj 2021,
- výber výskumnej vzorky – máj 2021,
- formulácia dotazníka – jún 2021,
- realizácia výskumu v praxi – jún – júl 2021,
- spracovanie výsledkov výskumu – august 2021,
- analýza výsledkov výskumu – august 2021,
- formulácia odporúčaní pre prax – september 2021,
- interpretácia výsledkov výskumu – september 2021.

METÓDY VÝSKUMU

Hlavnou metódou výskumu, ktorú sme sa rozhodli použiť, je metóda dotazníka. Ide o metódu realizácie výskumu v praxi. Vzhľadom na formulované ciele výskumu sme sa rozhodli zostaviť vlastný dotazník, ktorý by dokázal zistiť informácie potrebné pre naplnenie cieľov a overenie hypotéz. Dotazník, ktorý sme sformulovali, mal

celkovo 18 položiek, ktoré sme rozdelili do dvoch kategórií. V prvej kategórii boli položky zamerané na získanie informácií o výskumnej vzorke. Išlo o prvé tri položky v dotazníku, ktoré skúmali pohlavie, vek a dĺžku praxe respondentov. V druhej kategórii boli položky potrebné pre overenie cieľov výskumu. Štrnásť položiek dotazníka bolo uzatvorených a štyri položky boli polouzatvorené. V praxi to znamená, že v uzatvorených položkách majú respondenti ponuku možností odpovedí, z ktorých si vyberajú jednu alebo viac možností, podľa zadania v dotazníku. V ôsmich položkách sme možnosti odpovedí formulovali pomocou Likertovej škály. Štyri polouzatvorené položky boli formulované tak, že aj v ich prípade mali respondenti vytvorenú ponuku možností odpovedí, avšak vzhľadom na charakter položky nebolo možné vyčerpať všetky možnosti odpovedí. Pre respondentov bola teda pripravená možnosť „iné“, pri ktorej mohli vpísať svoju vlastnú odpoveď, ak žiadna z možností nekorešpondovala s ich názorom.

Realizáciu výskumu sme sa rozhodli zabezpečiť prostredníctvom internetu. Dotazník sme spracovali v elektronickej podobe a internetový odkaz na jeho otvorenie a vyplnenie sme rozposlali známym a okoliu, o ktorých vieme, že pracujú ako profesionálni rodičia. Následne sme na sociálnych sieťach vyhľadali skupiny,

v ktorých sa združujú profesionálni rodičia a oslovili sme ich s prosbou o vyplnenie krátkeho dotazníka. Vzhľadom na to, že sme respondentov neoslovovali konkrétne menovite, ale dotazník sme vložili do daných skupín s prosbou o pomoc, nevieme jednoznačne určiť návratnosť dotazníkov. Výhodou elektronickej distribúcie dotazníka je, že sme mohli obmedziť osobný kontakt, na čo sa najmä v poslednej dobe kladie dôraz a súčasne sme mohli osloviť aj respondentov zo vzdialených oblastí Slovenska. Nespornou výhodou je tiež to, že dotazník je takto absolútne anonymný. Respondenti mohli dotazník vyplniť kedykoľvek mali čas a chuť, neboli limitovaní a mohli mať istotu, že ich odpovede budú anonymné. Po otvorení elektronickeho odkazu na dotazník bolo úlohou respondentov jednoducho označiť odpovede, ktoré vybrali a na záver jedným kliknutím dotazník anonymne odoslať.

Spracovanie výsledkov výskumu sme realizovali po zozbieraní všetkých dotazníkov. Pri každej položke dotazníka sme určili počet jej označení, vďaka čomu sme zistili, ktoré možnosti odpovedí boli respondentmi preferované, a ktoré nie. Všetky výsledky výskumu sme prepočítali na percentá a spracovali do grafov, aby sme tak

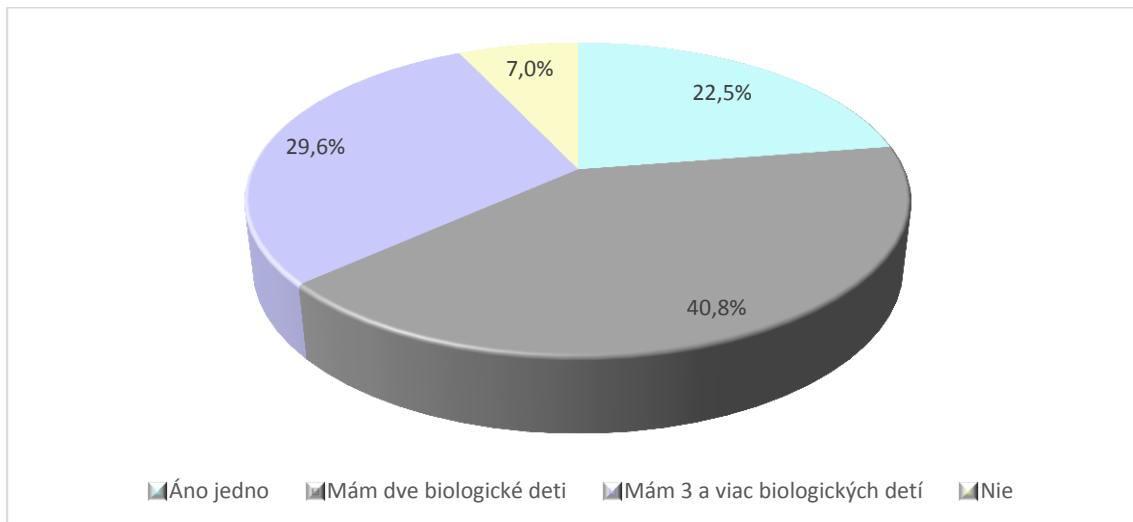
odpovede respondentov sprehľadnili. Každý graf sme následne popísali, pre jednoznačnejšie zobrazenie výsledkov.

Vo výskume sme využili tiež metódy deskripcie a analýzy výsledkov výskumu. Vo výsledkovej časti práce uvádzame univariačnú deskriptívnu štatistiku.

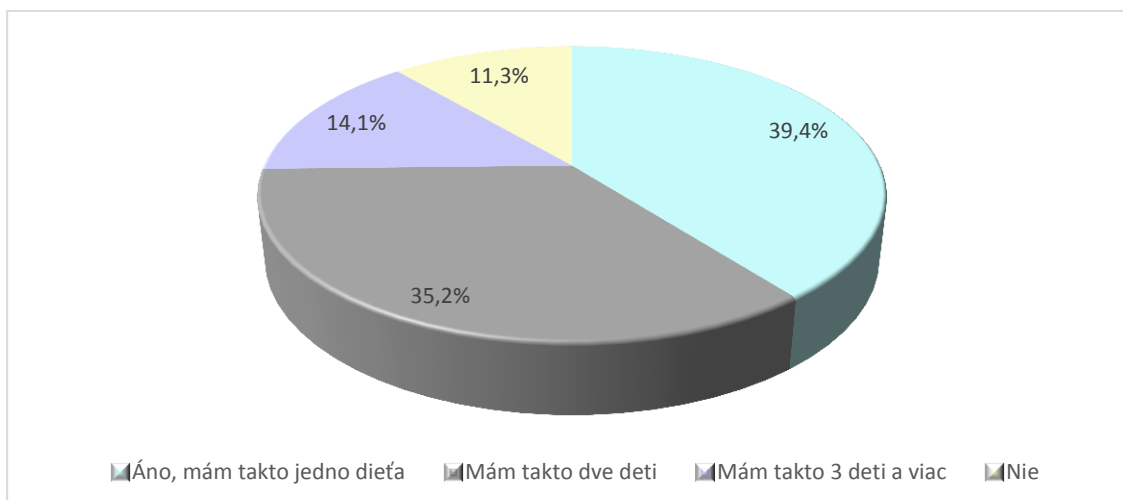
VÝSLEDKY VÝSKUMU

V uvedenej podkapitole prinášame výsledky výskumu tak, ako sme ich získali z dotazníkov. Pre každú položku z dotazníka sme vytvorili graf s odpoveďami respondentov. Grafy za sebou nasledujú tak, ako za sebou nasledovali položky dotazníka. Údaje v grafoch zobrazujeme v percentách. Každý graf je pomenovaný a popísaný, aby boli výsledky prehľadné a jednoznačné.

V grafe 4 môžeme vidieť, že na položku o tom, či majú respondenti biologické dieťa odpovedala väčšina respondentov, že majú dve biologické deti, a to 40,8 % z nich. Jedno biologické dieťa uvádzalo 22,5 % respondentov, 29,6 % respondentov uviedlo, že majú tri a viac biologických detí. Žiadne biologické dieťa nemalo 7 % respondentov.

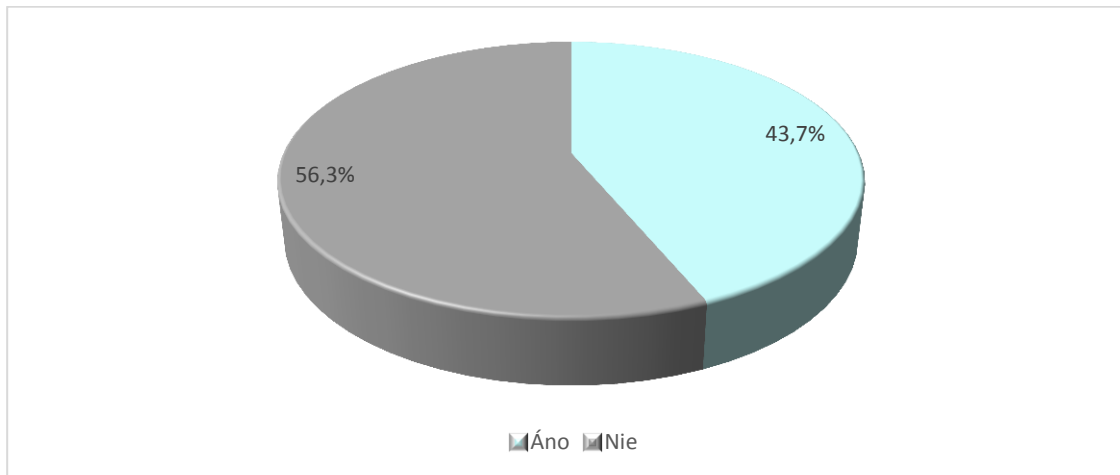
Graf 4 Odpovede respondentov o tom, či majú biologické dieťa

Pri položke o tom, či majú respondenti zverené dieťa do niektorej formy náhradnej starostlivosti uvádzala väčšina, že majú jedno takéto dieťa, a to 39,4 % z nich. Dve deti v niektorej z foriem náhradnej starostlivosti, teda v pestúnskej starostlivosti alebo adoptované má 35,2 % respondentov. 14,1 % respondentov uviedlo, že majú 3 deti v náhradnej starostlivosti a 11,3 % respondentov nemá žiadne dieťa v náhradnej starostlivosti.

Graf 5 Odpovede respondentov o tom, či majú dieťa zverené do náhradnej starostlivosti

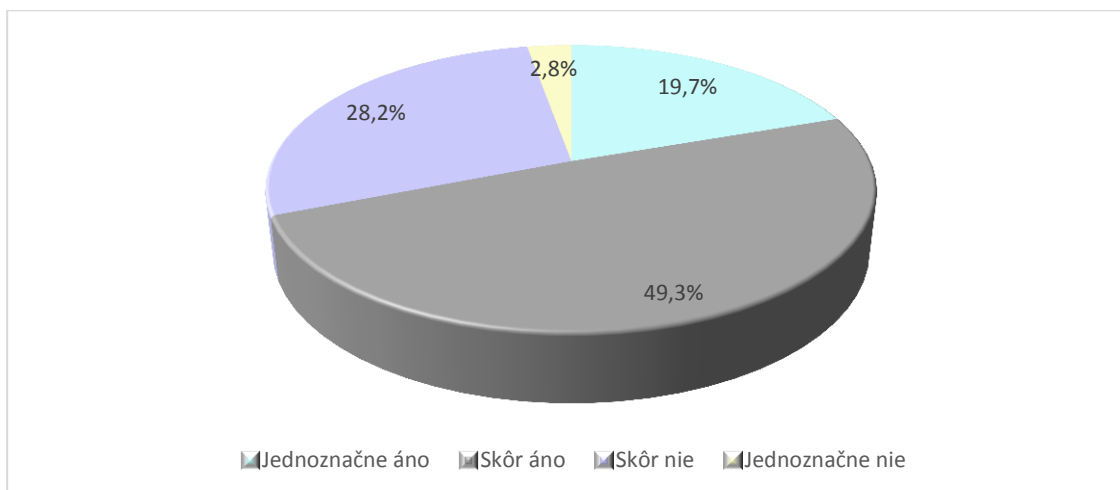
Od respondentov sme chceli tiež vedieť, či predtým, ako sa stali profesionálnymi rodičmi, pracovali v detskom domove. 43,7 % respondentov uviedlo, že predtým pracovali v centre pre deti a rodiny a 56,3 % respondentov takto predtým nepracovalo.

Graf 6 Odpovede respondentov o tom, či pracovali v detskom domove predtým, ako sa stali profesionálnymi rodičmi

V grafe 7 je možné vidieť odpovede respondentov o tom, či je podľa nich príprava na profesionálne rodičovstvo dostatočná. 19,7 % respondentov uviedlo, že táto príprava je podľa nich jednoznačne dostatočná, 49,3 % respondentov uviedlo, že je skôr dostatočná. Za skôr nedostatočnú považuje prípravu 28,2 % respondentov a 2,8 % respondentov uviedlo, že jednoznačne dostatočná nebola.

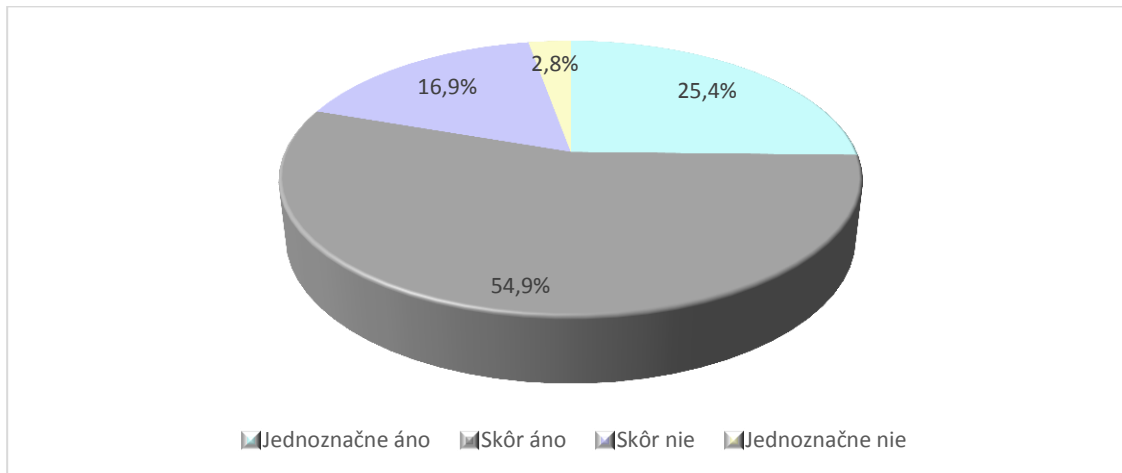
Graf 7 Odpovede respondentov o tom, či považujú prípravu na profesionálne rodičovstvo za dostatočnú

Respondenti sa vyjadrovali aj o tom, či je podľa nich dostatočná podpora zo strany zamestnávateľa. Podľa 25,4 % respondentov je táto podpora jednoznačne dostatočná, podľa 54,9 % respondentov je skôr dostatočná. 16,9 % respondentov uviedlo, že táto podpora zo strany

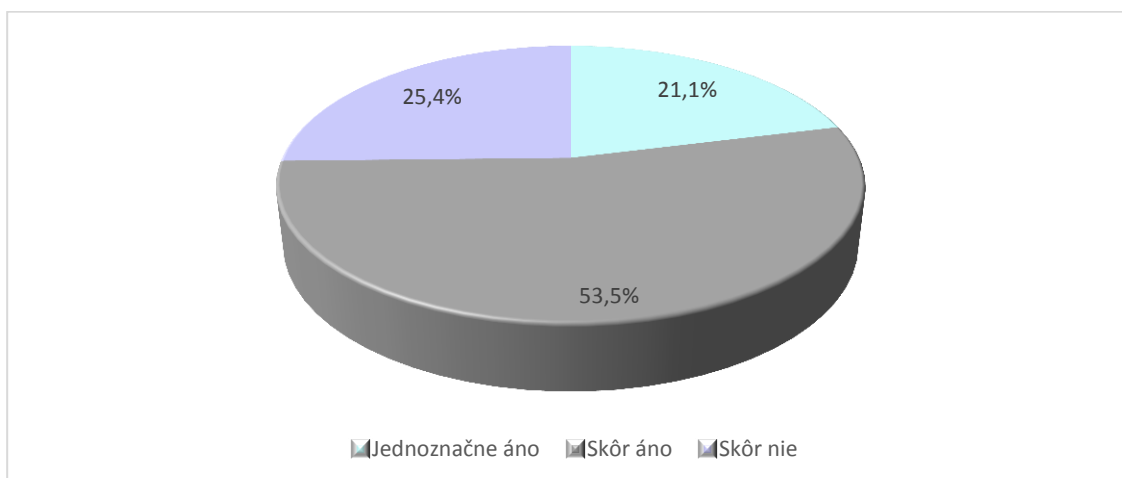
zamestnávateľa je skôr nedostatočná a 2,8 % respondentov uviedlo, že podpora zo strany zamestnávateľa jednoznačne nie je dostatočná.

Graf 8 Odpovede respondentov o tom, či považujú za dostatočnú podporu zo strany zamestnávateľa

Zaujímalo nás tiež názor na podporu profesionálnych rodičov zo strany spoločnosti. 21,1 % respondentov sa vyjadrilo, že táto podpora je jednoznačne dostatočná, 53,5 % respondentov uviedlo, že je skôr dostatočná. 25,4 % respondentov uviedlo, že táto podpora skôr nie je dostatočná.

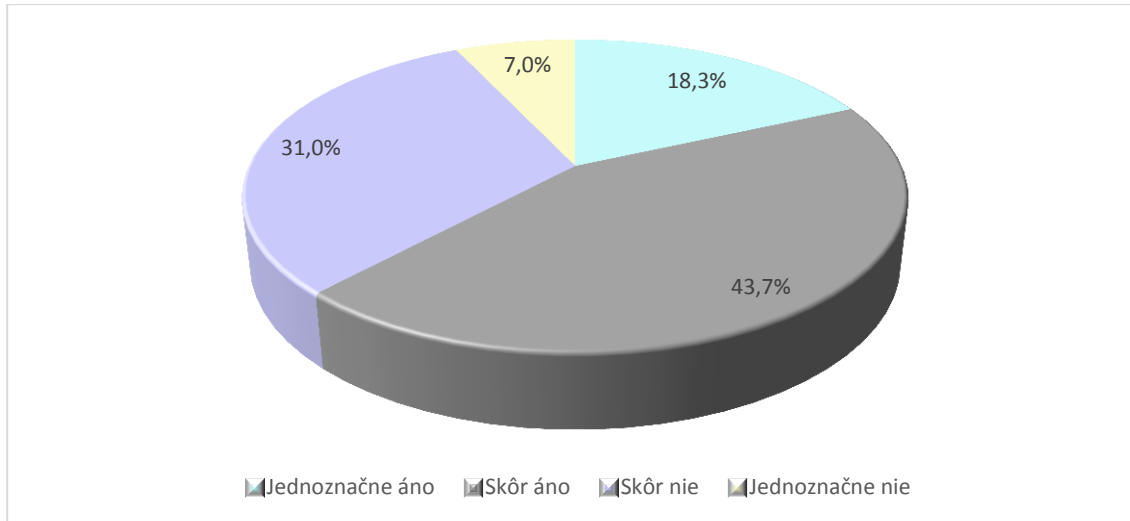
Graf 9 Odpovede respondentov o tom, či považujú za dostatočnú podporu zo strany spoločnosti

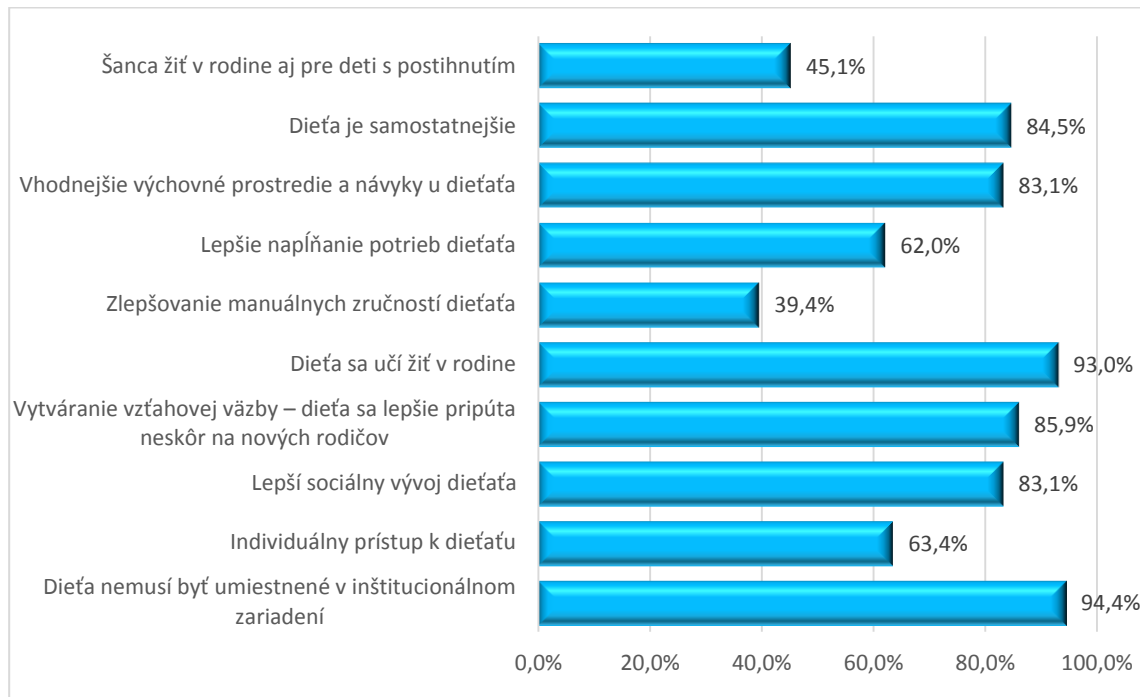
V grafe 10 môžeme vidieť odpovede respondentov na to, či je podľa nich sociálny systém dostatočne pevný. Za jednoznačne pevný ho považuje 18,3 % respondentov, za skôr pevný 43,7 %

respondentov. 31 % respondentov uviedlo, že sociálny systém, ktorého sú súčasťou skôr nie je dostatočne pevný a 7 % respondentov uviedlo, že jednoznačne nie je dostatočne pevný.

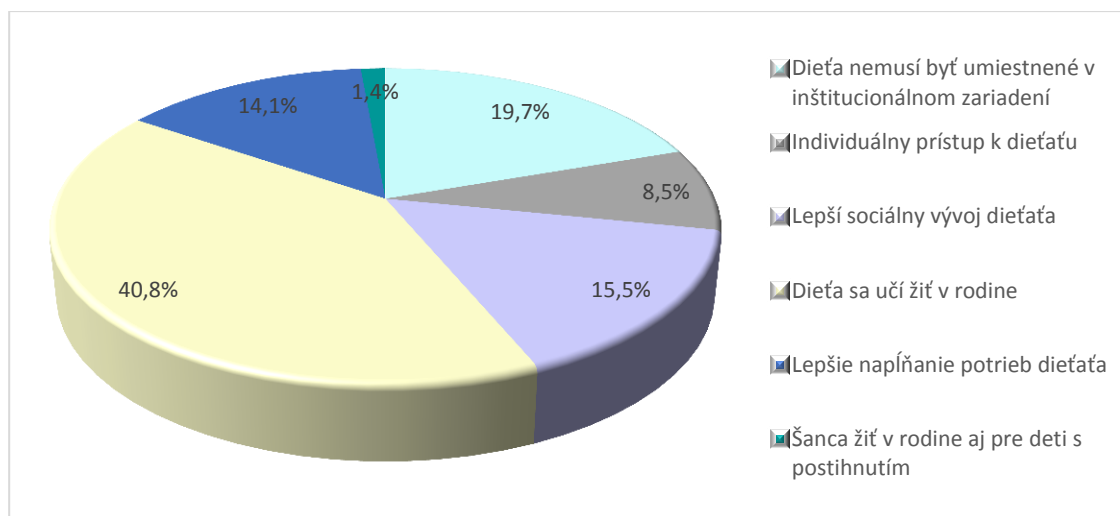
Graf 10 Odpovede respondentov o tom, či považujú sociálny systém za dostatočne pevný

Respondentov sme sa pýtali, aké výhody profesionálneho rodičovstva vnímajú. Chceli sme, aby označilo toľko možností, koľko budú chcieť. V grafe 11 môžeme vidieť, že najviac respondentov, konkrétne 94,4 % z nich uvádzalo, že dieťa nemusí byť vďaka profesionálnej rodine umiestnené v inštitucionálnom zariadení. 93 % respondentov označilo, že dieťa sa učí žiť v rodine. 85,9 % respondentov uviedlo, že si dieťa vytvára vzťahovú väzbu vďaka profesionálnej rodine a 84,5 % respondentov uviedlo, že vďaka tomu je dieťa samostatnejšie. 83,1 % respondentov zhodne označilo dve možnosti odpovedí, a to možnosť, že dieťa má vhodnejšie výchovné prostredie a získava vhodnejšie návyky a je dosiahnutý lepší sociálny vývoj.

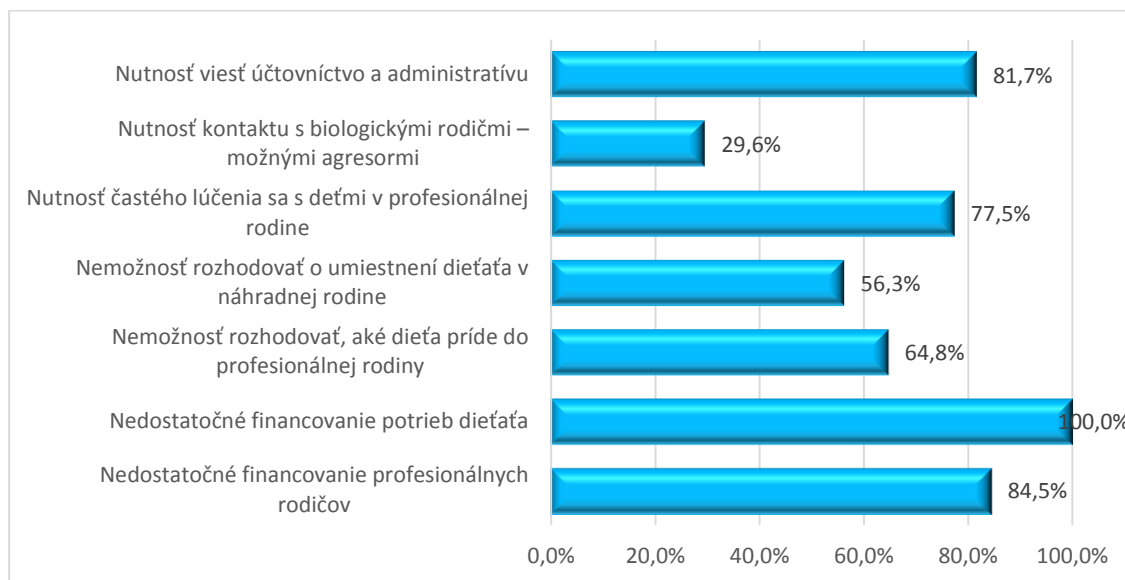
Graf 11 Odpovede respondentov o tom, aké sú výhody profesionálneho rodičovstva

Respondenti mali následne vybrať iba jednu možnosť, ktorá podľa nich najviac predstavuje výhody profesionálneho rodičovstva. Najviac respondentov uviedlo, že najväčšou výhodou je, že sa dieťa učí žiť v rodine, a to 40,8 %. 19,7 % respondentov uviedlo, že výhodou je, že nemusí dieťa žiť v inštitucionálnej starostlivosti a 15,5 % respondentov uviedlo, že dieťa dosahuje lepší sociálny vývoj.

Graf 12 Odpovede respondentov o tom, ktorá z výhod profesionálneho rodičovstva je najväčšia

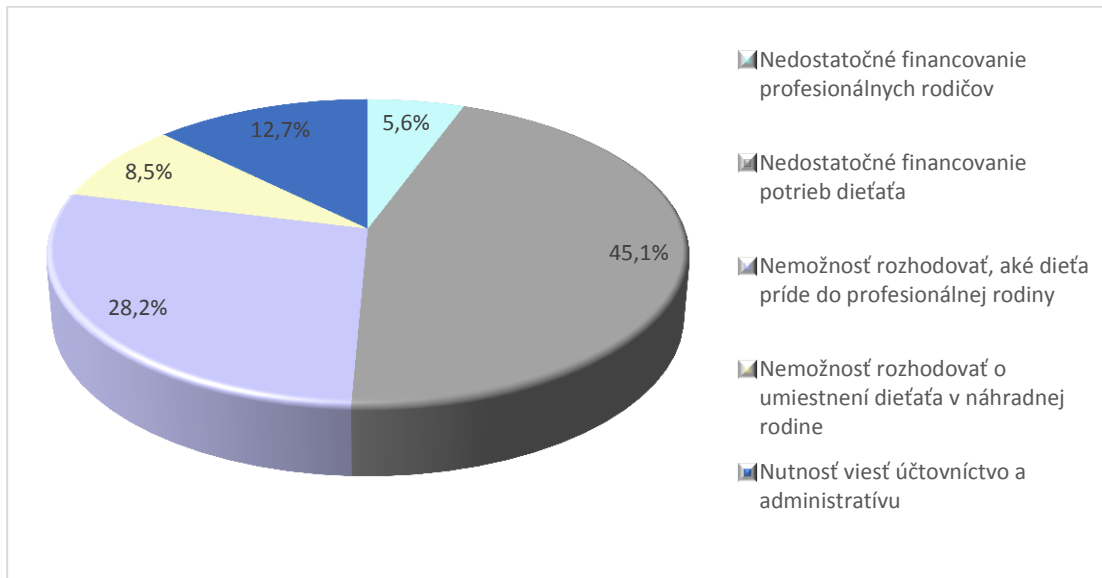
Rovnako sme skúmali tiež nevýhody profesionálneho rodičovstva. V grafe 13 je možné vidieť, že všetci respondenti, teda 100 % uviedlo, že nevýhodou je nedostatočné financovanie potrieb dieťaťa. 84,5 % respondentov uviedlo ako nevýhodu nedostatočné financovanie profesionálnych rodičov. 81,7 % respondentov vníma ako nevýhodu nutnosť viesť účtovníctvo a administratívu. 77,5 % respondentov uviedlo, že negatívom je, že je nutné sa často lúčiť s deťmi v profesionálnej rodine, ktoré z nej odchádzajú. Podľa 64,8 % respondentov je nevýhodou nemožnosť rozhodovať, aké dieťa príde do profesionálnej rodiny a podľa 56,3 % respondentov je to nemožnosť rozhodovať o umiestnení dieťaťa v náhradnej rodine.

Graf 13 Odpovede respondentov o nevýhodách profesionálneho rodičovstva

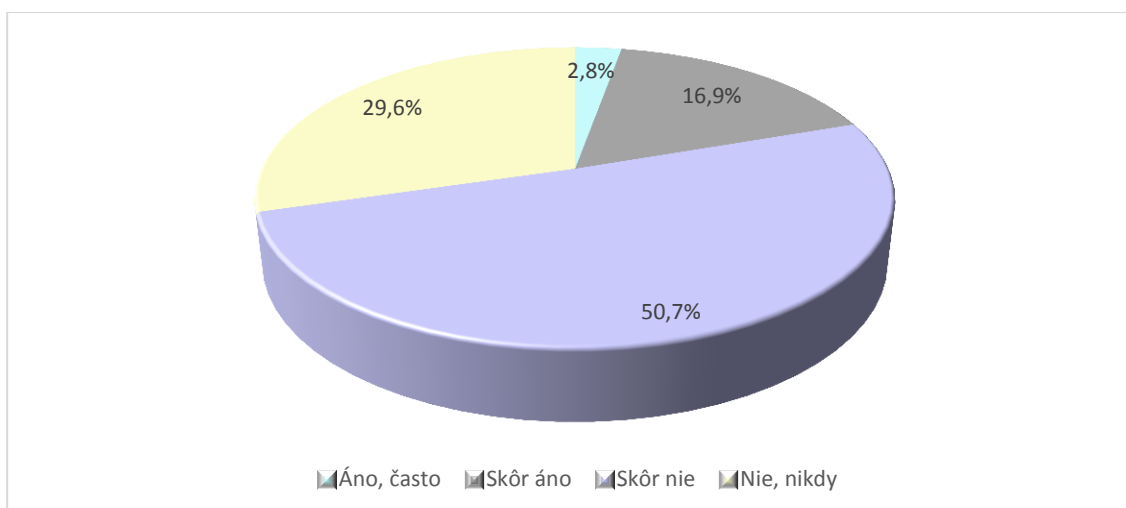
Aj v tomto prípade mali respondenti následne označiť možnosť, ktorá je podľa nich najviac negatívnou a predstavuje limit profesionálneho rodičovstva. Najviac respondentov, a to 45,1 % uviedlo, že je to nedostatočné financovanie potrieb dieťaťa. 28,2 % respondentov označilo ako negatívum to, že nie je možné rozhodovať o tom, aké dieťa príde do profesionálnej rodiny. 12,7 % respondentov uviedlo, že negatívom je nutnosť viesť účtovníctvo a administratívu.

Graf 14 Odpovede respondentov o tom, ktorá z nevýhod profesionálneho rodičovstva je najväčšia

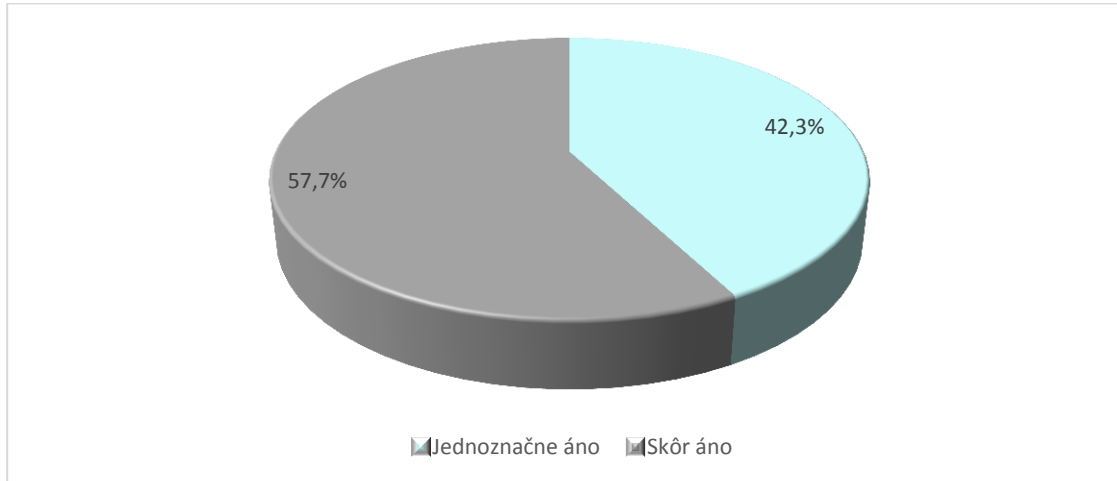
V grafe 15 sú uvedené odpovede respondentov o tom, či niekedy uvažovali o zmene povolanie profesionálneho rodiča. 2,8 % respondentov uviedlo, že o tom už uvažovali, 16,9 % respondentov uviedlo, že o tom čiastočne uvažovali. 50,7 % respondentov uviedlo, že o tom skôr neuvažovali a 29,6 % respondentov túto myšlienku úplne odmietlo.

Graf 15 Odpovede respondentov o tom, či uvažovali nad zmenou povolania profesionálneho rodiča

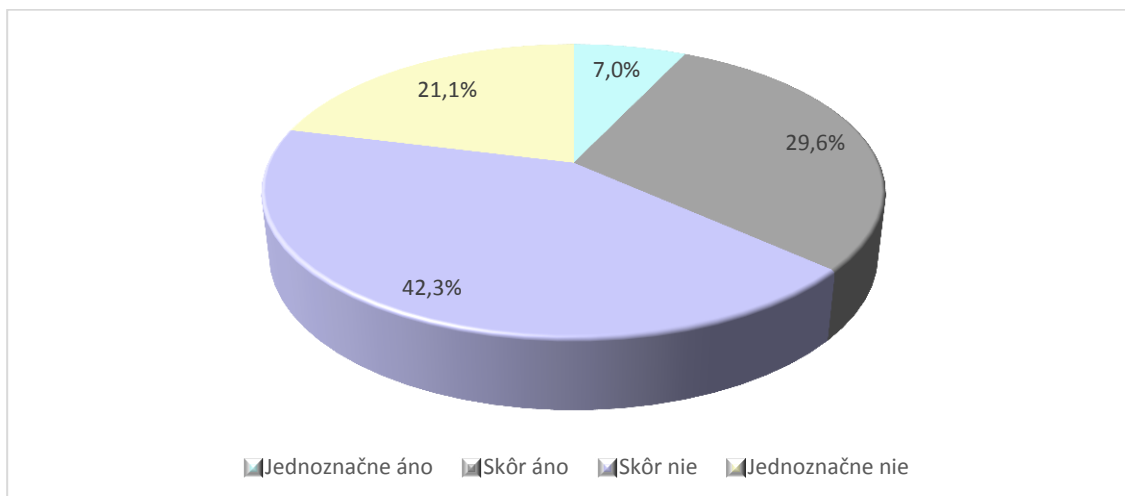
Respondentov sme sa pýtali tiež na to, či je podľa ich názoru profesionálne rodičovstvo efektívne pre deti. 42,3 % respondentov uviedlo, že je to jednoznačne efektívne pre deti a 57,7 % respondentov uviedlo, že je skôr efektívne.

Graf 16 Odpovede respondentov o tom, či je profesionálne rodičovstvo efektívne pre deti

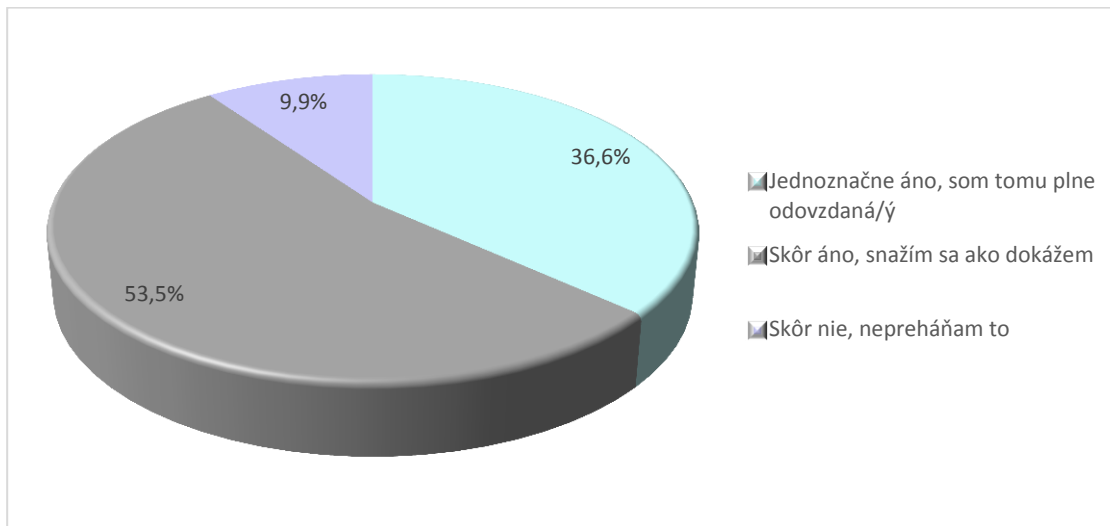
Zisťovali sme tiež, či sú kompetencie profesionálneho rodiča dostatočné. Podľa 7% respondentov sú jednoznačne dostatočné, podľa 29,6 % respondentov sú skôr dostatočné. 42,3 % respondentov uviedlo, že ich kompetencie sú skôr nedostatočné a 21,1 % respondentov uviedlo, že sú jednoznačne nedostatočné.

Graf 17 Odpovede respondentov o tom, či sú jeho kompetencie profesionálneho rodiča dostatočné

V závere sme sa respondentov spýtali, či vnímajú svoje povolanie ako poslanie. 36,6 % respondentov uviedlo, že sú svojmu povolaniu plne odovzdaní, 53,5 % respondentov uviedlo, že sa snažia ako dokážu. 9,9 % respondentov uviedlo, že skôr nevnímajú svoje povolanie ako poslanie, teda to neprehávajú.

Graf 18 Odpovede respondentov o tom, či považujú svoje povolanie aj za poslanie

DISKUSIA

V nasledujúcej časti práce prinášame overenie výsledkov výskumu, pričom overujeme stanovené hypotézy na základe výsledkov výskumu. V závere kapitoly prinášame analýzu výsledkov výskumu a jeho zhodnotenie.

Hypotéza 1: Predpokladáme, že respondenti budú najčastejšie udávať, že výhodou profesionálneho rodičovstva je život dieťaťa v rodine než v detskom domove.

Prvá hypotéza je zameraná na výhody profesionálneho rodičovstva, teda na tie výhody, ktoré vnímajú samotní profesionálni rodičia. Uvedomujeme si, že profesionálna

rodina prináša množstvo výhod, avšak chceli sme overiť, ktorá je tá najviac pozitívne vnímaná respondentmi. Predpokladali sme, že je to fakt, že dieťa vyrastá v rodine, čo by sa inak nedialo, ak by vyrastalo v klasickom centre pre deti a rodiny. Z faktu, že dieťa vyrastá v rodine, plynú obrovské množstvo výhody pre dieťa, jeho budúcu rodinu a spoločnosť ako takú.

Výsledky výskumu potrebné na overenie hypotézy sme spracovali v grafe 12, kde je zreteľné, že respondenti najčastejšie označovali, že za najväčšiu výhodu profesionálneho rodičovstva považujú fakt, že sa dieťa učí žiť v rodine. Druhou najčastejšie označovanou bola možnosť,

podľa ktorej je výhodou profesionálneho rodičovstva fakt, že dieťa nemusí žiť v inštitucionálnej starostlivosti.

Z uvedeného vyplýva, že podľa respondentov je skutočne najväčšou výhodou profesionálnej rodiny to, že dieťa sa učí žiť v rodine. Na základe toho môžeme zhodnotiť, že hypotéza sa potvrdila

Hypotéza 2: Predpokladáme, že respondenti budú najčastejšie udávať, že nevýhodou profesionálneho rodičovstva je nedostatočné financovanie potrieb dieťaťa.

V druhej hypotéze sme sa zameriavali naopak na nevýhody profesionálneho rodičovstva, pretože aj napriek nespornému množstvu výhod má aj táto oblasť svoje nevýhody a nedostatky. Zisťovali sme teda, ktorý z nedostatkov je najintenzívnejší.

Výsledky výskumu, pomocou ktorých sme pristúpili k overeniu hypotézy, sme spracovali v grafe 14. Môžeme v ňom vidieť, že väčšina respondentov označovala možnosť, podľa ktorej je nedostatkom profesionálnej rodiny práve nedostatočné financovanie potrieb dieťaťa. Vzhľadom na to, že profesionálni rodičia sú zamestnancami centra pre deti a rodiny a dieťa, o ktoré sa v rámci svojho povolania starajú nie je ich dieťaťom, ale je stále súčasťou centra, sú na jeho starostlivosť vyčlenené finančné prostriedky. V súčasnosti sú často tieto prostriedky nedostatočné, prípadne ak dieťa výnimočne potrebuje niečo neštandardné,

ako lieky alebo pomôcky do školy, sú tieto finančné prostriedky nedostatočné. Druhou najčastejšie označovanou bola možnosť, podľa ktorej je nevýhodou to, že profesionálny rodič si nevyberá, o aké dieťa sa bude starať.

Z uvedeného vyplýva, že za najväčšiu nevýhodu profesionálneho rodičovstva považuje väčšina respondentov financovanie detí. Na základe toho môžeme zhodnotiť, že hypotéza sa potvrdila.

Hypotéza 3: Predpokladáme, že respondenti budú najčastejšie udávať, že je podľa ich názoru profesionálne rodičovstvo pre dieťa efektívnejšie než pobyt v detskom domove.

V tretej hypotéze sme sa zamerali na efektivitu profesionálneho rodičovstva. Vzhľadom na to, že sme sa v práci venovali výhodám a nevýhodám profesionálneho rodičovstva, chceli sme poznať názor profesionálnych rodičov na efektívnosť tohto druhu starostlivosti o deti. Práve profesionálni rodičia vidia, ako sa vyvíja dieťa v ich rodine, či je jeho výchova jednoduchšia a či je správanie a vývoj dieťaťa lepší, ako v prípade, ak vyrastá v centre pre deti a rodiny. Aj napriek tomu, že táto forma starostlivosti je považovaná za veľmi výhodnú, má množstvo nedostatkov, ktoré jej efektívnosť môžu znižovať.

Výsledky výskumu, pomocou ktorých sme overovali hypotézu, sme spracovali

v grafe 16, kde je možné vidieť, že respondenti označovali iba dve možnosti odpovedí. Najviac respondentov – viac ako polovica, uviedlo, že profesionálne rodičovstvo je podľa nich skôr efektívne. Menšia časť respondentov uviedla, že jednoznačne považujú profesionálne rodičovstvo za efektívne.

Z uvedeného vyplýva, že všetci respondenti považujú profesionálne rodičovstvo vo väčšej alebo menšej miere za efektívne. Z toho vyplýva, že hypotéza sa potvrdila.

Hypotéza 4: Predpokladáme, že respondenti budú najčastejšie udávať, že sociálny systém je pre nich dostatočnou oporou.

V poslednej hypotéze sme sa zamerali na to, či je sociálny systém oporou pre profesionálnych rodičov, teda či je dostatočne stabilný a pevný a profesionálni rodičia sa môžu na tento systém spoľahnúť. Profesionálne rodiny sú totiž súčasťou sociálneho systému, ktorý by ich mal podporovať a byť im dostatočnou oporou. Ide o celkový systém, v ktorom je zahrnutá nielen finančná podpora a opora, ale predovšetkým aj postoj štátu k profesionálnym rodinám a starostlivosti o deti a tiež postoj spoločnosti a vytváranie efektívneho prostredia a atmosféry v spoločnosti.

Výsledky výskumu, pomocou ktorých sme sa rozhodli overiť danú hypotézu sme spracovali v grafe 10, kde je možné vidieť, že väčšina respondentov uviedla, že sociálny systém je podľa nich skôr dostatočne pevný. Druhou najčastejšie označovanou však bola možnosť, podľa ktorej tento systém skôr dostatočne pevný nie je. Respondenti mali teda pomerne odlišné názory na dostatočnú oporu sociálneho systému, avšak aj pri zohľadnení odpovedí respondentov pri jednoznačnom súhlase a jednoznačnom nesúhlase môžeme skonštatovať, že väčšina respondentov považuje sociálny systém za dostatočne pevný.

Z uvedeného môžeme zhodnotiť, že podľa väčšiny respondentov je sociálny systém pevný, a teda je pre nich oporou. Z toho vyplýva, že hypotéza sa potvrdila.

Vo výskume sme taktiež zistili, že väčšina profesionálnych rodičov v našom výskume má aj vlastné biologické deti. V podstate to nie je zvláštnosť, ani nič nezvyčajné, pretože profesionálni rodič vlastne iba vykonáva svoje povolanie, ktoré zhodou okolností realizuje u seba doma. Teda profesionálne rodičovstvo nie je výsadou bezdetných párov, prípadne jednotlivcov, ktorí nemajú vlastné dieťa, a tak sa rozhodnú pre toto povolanie. Zistili sme tiež, že väčšina respondentov má aj dieťa zverené do náhradnej starostlivosti, teda má dieťa v pestúnskej starostlivosti

alebo adoptované. Predpokladáme, že v priebehu starostlivosti o nejaké dieťa, o ktoré sa profesionálni rodičia starajú niekoľko rokov, si toto dieťa obľúbia a vytvoria si s ním pevný citový vzťah, ktorého výsledkom je následne adopcia alebo iná forma náhradnej starostlivosti. Vďaka prijatiu dieťaťa do náhradnej starostlivosti rodina môže zabrániť tomu, aby bolo dieťa posunuté iným rodičom.

Zistili sme tiež, že väčšina respondentov predtým, ako sa stali profesionálnymi rodičmi, nepracovali v centre pre deti a rodiny. Rozdiel medzi respondentmi, ktorí takto pracovali pred tým, ako sa stali profesionálnymi rodičmi a tými, ktorí takto nepracovali bol veľmi malý. Aj napriek tomu je to zrejme výsledok zmeny v legislatíve, kedy sa profesionálnym rodičom môže stať prakticky ktokoľvek, stačí, ak absolvuje prípravu a má vytvorené podmienky pre výchovu dieťaťa. Vzhľadom na to, že ide o efektívnu metódu starostlivosti o deti, ktoré by inak museli vyrastať v podmienkach centier pre deti a rodiny, štát uprednostnil fakt, že dieťa bude žiť v rodine pred nutnosťou odborného vzdelania, ako je to pri vychovávateľoch v centrách pre deti a rodiny. Ide však o logický posun vpred, ak rodičia sú schopní vychovávať vlastné biologické deti, nie je dôvod, prečo by nemali byť schopní vychovávať aj deti z centier pre deti a rodiny.

Zisťovali sme tiež, či je podľa profesionálnych rodičov ich príprava na toto povolanie dostatočná v porovnaní s realitou. Podľa väčšiny respondentov je táto príprava skôr dostatočná, podľa druhej väčšej skupiny respondentov však príprava dostatočná nebola. Domnievame sa, že za dostatočnú ju považujú respondenti, ktorí predtým pracovali v centrách pre deti a rodiny, teda ich príprava bola posilnená aj praktickými skúsenosťami. Pre jednotlivcov, ktorí sa odrazu stanú profesionálnymi rodičmi a dostane sa k nim dieťa z centra pre deti a rodiny, ktoré pochádza z rodiny, kde bolo zanedbávané alebo dokonca zneužívané môžu mať pocit, že nie sú pripravení aj napriek tomu, že ich príprava bola dôkladná. Realita je vždy náročnejšia, ako teoretické vysvetľovanie o niečom, čo nikdy nezažili.

Väčšina respondentov pociťuje vo svojom povolaní dostatočnú podporu zo strany zamestnávateľa, teda zo strany centra pre deti a rodiny. Domnievame sa, že v prípade, ak nedochádza ku konfliktom medzi profesionálnym rodičom a zamestnávateľom, nemá prečo byť tento vzťah komplikovaný a riaditelia centier môžu profesionálnych rodičov vnímať predovšetkým ako pomoc pre samotné centrum a deti v ňom.

Rovnako zo strany spoločnosti pociťuje väčšina respondentov dostatočnú oporu, hoci určitá časť respondentov uviedla,

že túto oporu zo strany spoločnosti nepocitujú. Tak ako je to so všetkými odlišnými rodinami, aj profesionálna rodina je oblasť, na ktorú majú ľudia odlišné názory, teda aj podpora spoločnosti môže byť niekedy horšia, predovšetkým v prípade, ak deti v nej sú problematické alebo ich je priveľa a pútajú pozornosť okolia.

Pri otázke, čo všetko považujú respondenti za výhodu profesionálneho rodičovstva sme zistili, že najčastejšie je za výhodu považovaný fakt, že dieťa nemusí byť umiestnené v inštitucionálnej starostlivosti a naučí sa žiť v rodine. Za výhodu bolo považované aj vytváranie si vzťahovej väzby u dieťaťa a lepšia samostatnosť a sociálny vývin dieťaťa. Ako sme zistili pri overení hypotéz, najväčšou výhodou podľa respondentov je to, že dieťa sa učí vyrastať v rodine.

Za nevýhodu profesionálneho rodičovstva považovali všetci respondenti nedostatočné financovanie potrieb dieťaťa, následne väčšina respondentov uvádzala nedostatočné financovanie profesionálnych rodičov, nutnosť viesť účtovníctvo a nutnosť častého lúčenia sa s deťmi v profesionálnej rodine. Ide o negatívne javy, z ktorých niektoré je možné odstrániť, avšak mnohé sú bohužiaľ súčasťou celého systému a nie je možné ich odstrániť, ani zmierniť. Za najväčšie negatívum označila väčšina

respondentov nedostatočné financovanie potrieb dieťaťa.

Vzhľadom na pomerne veľkú náročnosť tohto povolania sme sa respondentov pýtali tiež to, či už zvažovali, že by povolanie profesionálneho rodiča zanechali a našli si iné zamestnanie. Väčšina respondentov, prakticky viac ako polovica by sa takto skôr nerozhodla, následne najviac označovaná bola možnosť, podľa ktorej by sa takto respondenti jednoznačne nerozhodli. Nad podobnou zmenou už uvažovalo iba veľmi málo respondentov, domnievame sa, že išlo predovšetkým o respondentov, ktorí toto povolanie vykonávajú krátko.

Jedným z problémov profesionálneho rodičovstva je, že dieťa je stále súčasťou centra pre deti a rodiny a profesionálny rodič nie je jeho zástupcom, nemôže za dieťa rozhodovať ani ho zastupovať ako rodič, ale iba ako inštitúcia. Väčšina respondentov sa vo výskume vyjadřila, že ich kompetencie ako profesionálneho rodiča nie sú dostatočné, avšak s týmto názorom sa stotožňuje iba viac ako polovica respondentov. To znamená, že podľa takmer polovice respondentov sú ich kompetencie dostatočné.

Za pozitívne považujeme zistenie, podľa ktorého väčšina respondentov považuje svoje povolanie profesionálneho rodiča za poslanie. Zápornú odpoveď uviedlo iba veľmi malé percento respondentov a opäť išlo predovšetkým o profesionálnych

rodičov, ktorí uvedené povolanie vykonávajú iba veľmi krátko.

ODPORÚČANIA PRE PRAX

Na základe výsledkov výskumu by sme navrhli niekoľko odporúčaní pre prax, ktoré by mohli priniesť zmenu a aspoň čiastočné zlepšenie v oblasti profesionálnych rodín.

Odporúčame, aby boli zamestnanci centier pre deti a rodiny, ako aj iní odborníci z oblasti náhradnej rodinnej starostlivosti podporovaní v tom, aby sa stali profesionálnymi rodičmi, teda aby poskytovali rodinné prostredie a domov deťom, ktoré inak musia vyrastať v inštitucionálnom zariadení. Je dôležité motivovať jednotlivcov aj rodiny, napríklad sociálnych pracovníkov alebo iných odborníkov z danej oblasti, aby mohli vypomáhať centráм pre deti a rodiny. Život v rodine je pre deti, ktoré nemali šťastie na vlastnú rodinu, veľmi dôležité.

Odporúčame, aby mohlo byť povolanie profesionálneho rodiča vykonávané napríklad aj dočasne, teda napríklad iba na výchovu jedného dieťaťa z centra pre deti a rodiny a po jeho umiestnení do novej rodiny sa pracovný pomer s profesionálnym rodičom ukončí, prípadne ak by mal záujem, tak sa predĺži. Ako problém vnímame aj to, že profesionálnemu rodičovi môžu byť

pridelené až tri deti z centra pre deti a rodiny, pričom nie každý môže byť na to pripravený. Môže to byť aj dôvod, prečo sa množstvo vhodných kandidátov na túto pozíciu vzdá. V prípade, že by dohoda medzi profesionálnym rodičom a centrom pre deti a rodiny bola na jednom dieťati, alebo na dvoch súčasne a po ich odchode by dohoda končila svoju platnosť, bolo by možné prilákať viac záujemcov o toto povolanie. Postupne by si možno na celé povolanie zvykli a zotrvali by pri tom.

Odporúčame, aby boli profesionálni rodičia viac odbremenení od spracovávanía ekonomických a účtovných záležitostí. Rozumieme tomu, že všetky výdavky za dieťa je potrebné zdokumentovať, ale možno by postačovalo, ak by ekonomický zamestnanec centra pre deti a rodiny navštívil profesionálneho rodiča v pravidelnom intervale a prevzal si potrebné dokumenty na účtovné spracovanie. Profesionálny rodič by iba zapisoval výdavky a odkladal účty, ktoré by potom ekonomický zamestnanec spracoval za neho. Možno by šlo o odlahčenie, ktoré by profesionálnym rodičom veľmi pomohlo.

Odporúčame, aby boli viac posilňované kompetencie profesionálnych rodičov v starostlivosti o dieťa, to znamená, aby profesionálny rodič mohol za dieťa rozhodovať viac v pozícii rodiča, ako v pozícii centra pre deti a rodinu.

Uvedomujeme si, že toto odporúčanie je v praxi ťažšie realizovateľné, avšak pre dieťa je to vždy efektívnejšie, ak pociťuje, že za neho rozhoduje jeden človek, ktorý chce pre neho len to najlepšie, ako ak za neho rozhoduje celá inštitúcia, teda ľudia, ktorí s ním nebývajú a ktorých nepozná.

Odporúčame, aby bolo v spoločnosti viac posilňované postavenie profesionálnych rodičov, teda aby sa zlepšoval pohľad spoločnosti na profesionálnych rodičov. Je potrebné, aby sa spoločnosť dozvedela o ich práci, a to napríklad prostredníctvom televízie, či novín. Nie je potrebné odkrývať identitu profesionálnych rodičov alebo detí, ale je vhodné, aby sa verejnosť dozvedela o tom čo robia, a prečo to robia, prípadne čo je výsledkom ich práce.

Odporúčame tiež, aby sa zlepšilo financovanie potrieb detí, ktoré sú v profesionálnej rodine, avšak uvedomujeme si, že táto požiadavka je taktiež ťažko realizovateľná. Uvedomujeme si, že štát vynakladá množstvo prostriedkov na starostlivosť o deti v centrách pre deti a rodiny, avšak je potrebné si uvedomiť, že množstvo finančných prostriedkov týmto inštitúciám aj chýba. Nikdy nie je možné odhadnúť, koľko peňazí bude potrebných na ktoré dieťa, práve preto, že starostlivosť je poskytovaná deťom, je potrebné rátať s tým, že deti často svoje veci strácajú, nechtiac ich ničia, oblečenie, či obuv je deťom potrebné

meniť častejšie ako dospelým, pričom to nie je ich zámer, ale jednoducho fakt, s ktorým je potrebné počítať.

ZÁVER

Cieľom práce bolo definovať profesionálne rodičovstvo, poukázať na jeho výhody a problémy v súčasnosti a overiť pohľad profesionálnych rodičov na výhody a limity profesionálneho rodičovstva.

V práci sme preto v teoretickej časti definovali profesionálnu rodinu a jej význam. Zameriavali sme sa na prijatie a adaptáciu dieťaťa v profesionálnej rodine a na prípravu profesionálnych rodičov. Popísali sme tiež prínosy a výhody profesionálnej rodiny. Zamerali sme sa tiež na aktuálne problémy profesionálnych rodín a definovali sme nevýhody a limity profesionálnej rodiny, popísali sme výchovu dieťaťa v profesionálnej rodine a podporu profesionálnych rodín. V závere teoretickej časti práce sme definovali vzťahovú väzbu a problém pripútania a odpútania sa dieťaťa.

Hlavným cieľom výskumu bolo zistiť názory a skúsenosti profesionálnych rodičov s problémami profesionálneho rodičovstva a so sociálnym systémom ako oporou a pomocou pre profesionálnych rodičov.

Výskumná vzorka bola tvorená profesionálnymi rodičmi, ktorí vykonávajú toto povolanie bez ohľadu na dĺžku ich praxe. Celkovo sa výskumu zúčastnilo 71

respondentov. Hlavnou výskumnou metódou bol dotazník, ktorý sme spracovali samostatne. Okrem toho sme použili tiež metódu analýzy a výsledky výskumu sme spracovali pomocou popisnej štatistiky.

Z výsledkov výskumu sme zistili, že väčšina profesionálnych rodičov vníma ako výhodu profesionálneho rodičovstva to, že dieťa sa učí žiť v rodine a nemusí byť umiestnené v inštitucionálnom zariadení. Medzi najväčšie nevýhody však profesionálni rodičia zarad'ovali nedostatočné financovanie potrieb dieťaťa, ale tiež nedostatočné finančné ohodnotenie profesionálnych rodičov, či nutnosť častého lúčenia sa s deťmi a vykonávanie účtovníctva o výdavkoch za dieťa. Profesionálni rodičia považujú profesionálnu rodinu za efektívny spôsob starostlivosti o dieťa, a to aj napriek nevýhodám, ktoré respondenti označovali. Okrem toho považujú profesionálni rodičia systém, ktorého je daná oblasť súčasťou, za pomerne stabilný a pevný, a teda v ňom pociťujú istú formu opory.

Môžeme zhodnotiť, že profesionálne rodičovstvo je vo svojej podstate náročné povolanie, ktoré si vyžaduje psychickú odolnosť. V niektorých prípadoch profesionálni rodičia nepociťujú oporu v spoločnosti, avšak majú oporu a podporu zo strany svojho zamestnávateľa. Za pozitívne považujeme to, že väčšina respondentov vníma svoje povolanie ako

svoje poslanie, a to aj napriek tomu, že príprava ich nie vždy dokáže jednoznačne pripraviť na realitu výchovy dieťaťa. Pozoruhodným je tiež fakt, že väčšina respondentov pred tým, ako sa stali profesionálnymi rodičmi, nepracovala v centre pre deti a rodiny. Vo výskume sa tiež ukázalo, že profesionálni rodičia majú občas sklony zmeniť svoje povolanie a nájsť si iné zamestnanie, avšak táto myšlienka sa týkala iba veľmi malej časti respondentov, čo je pozitívne.

Profesionálne rodičovstvo je spôsob starostlivosti o deti, ktoré nemôžu vyrastať vo svojej biologickej rodine, pričom vďaka tomu môžu získať predstavu o tom, ako to funguje v bežnej rodine, teda v takej, v ktorej funguje všetko správne. Preto je dôležité profesionálne rodičovstvo podporovať, odstraňovať jeho nedostatky a limity a podporovať jeho pozitívne stránky.

Kontakt na autora:

Martina Maxian

e-mail: martina.maxian1@gmail.com

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY